

- ¹ Садиков О. Н. Правовые вопросы газоснабжения. – М.: Госюриздат, 1961. – С. 119.
- ² Луць В. В. Заключение и исполнение хозяйственных договоров. – М.: Юрид. лит., 1978. – С. 25–26.
- ³ Там само. – С. 11–12.
- ⁴ Марков В. К. Договор газоснабжения в российском гражданском праве. Автореферат. дисс. ... канд. юрид. науки. – 20 с.
- ⁵ Брагинский М. И., Витрянский В. В. Договорное право. Книга первая. Общие положения. Изд. 2-е, испр. – М.: Статут, 1999. – С. 203.
- ⁶ Брагинский М. И., Витрянский В. В. Вказана праця. – С. 203; Баринов А. В. Заключение гражданско-правового договора в общем порядке. Автореф. дис. ... канд. юрид. наук. – Волгоград, 2004. – 20 с.
- ⁷ Брагинский М. И., Витрянский В. В. Вказана праця. – С. 203.
- ⁸ Там само.
- ⁹ Баринов А. В. Услуги. Изд. 2-е. – Саратов: Надежда, 2003.

Резюме

Стаття присвячена питанню регулювання процесу формування і вступу в договірні відносини, що виникають при поставці природного газу побутовому споживачеві.

Ключові слова: пропозиція, оферент, акцепт, акцептант, споживач, виконавець, газопостачальна організація, газопостачання, внутрішньобудинкові газові мережі.

Резюме

Статья посвящена вопросу регулирования процесса формирования и вступления в договорные отношения, возникающие при поставках природного газа бытовому потребителю.

Ключевые слова: потребитель, исполнитель, газораспределительное предприятие, поставка, газоснабжение, внутрисетевые газовые сети.

Summary

This article addresses the issue of regulation of the formation and entry into contractual relations arising from the natural gas supply to domestic consumers. And also the way the contract of gas supply.

Key words: offer, the offeror, the acceptance, the acceptor, the consumer, artist, organization of gas supply, gas supply, gas in-house network.

Отримано 24.01.2011

К. С. ПОЛЕТИЛО

Катерина Сергіївна Полетило, аспірант Волинського національного університету імені Лесі Українки

ПРІОРИТЕТ МІЖНАРОДНИХ ДОГОВОРІВ У США ТА КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ В КОНТЕКСТІ СУДОВОГО ЗАХИСТУ ІНФОРМАЦІЙНИХ ПРАВ І СВОБОД ОСОБИ

Суттєве відставання розвитку права від інформаційних технологій породжує загрози правам та свободам людини і громадянина в інформаційній сфері. Оскільки права та свободи людини і громадянина захищає суд¹, а судді при здійсненні судочинства підкоряються лише закону², то для захисту інформаційних прав та свобод людини і громадянина від нових загроз суд повинен мати відповідний закон. Якщо ж закон не прийнято, то права і свободи особи від нових інформаційних загроз залишаються порушеними доти, доки не буде прийнято відповідний закон.

Процедуру прийняття законів в Україні віднесено Основним Законом України до повноважень Верховної Ради України³, а законопроекти розглядає Верховна Рада, як правило, за процедурою трьох читань⁴, тому очевидно, що загроза інформаційним правам і свободам особи є досить тривалою.

Зазначене спонукає відпрацювання такого правового механізму, який зможе захистити конституційні права та свободи людини і громадянина з випередженням, тобто до появи нових інформаційних загроз або одночасно з ними. Одним із таких механізмів є використання міжнародних договорів у здійсненні судового захисту інформаційних прав і свобод особи.

Питаннями розробки інформаційного законодавства в Україні займалися А. Іщенко, Р. Калюжний, І. Козаченко, Б. Корміч, В. Тацій та ін.; проблеми захисту прав людини, механізмів їх реалізації, забезпечення та судового захисту стали предметом наукових досліджень М. Аракеяна, С. Ківалова, О. Константія, В. Маля-

ренка, І. Махновського, Г. Омеляненка, Д. Притики та інших науковців. Проте, незважаючи на велику кількість проведених досліджень, проблемі використання міжнародних договорів для здійснення судового захисту інформаційних прав та свобод людини і громадянина приділено недостатньо уваги.

Метою роботи є дослідження можливостей використання пріоритету міжнародних договорів (на прикладі США та країн Європейського Союзу), щоб надати суду змогу захищати інформаційні права і свободи значно швидше, ніж при складній традиційній процедурі прийняття нових законів.

Дослідження особливостей використання пріоритету міжнародних договорів для здійснення судового захисту прав людини і громадянина в інформаційній сфері проведено на основі короткого аналізу норм конституцій країн Заходу.

Конституція США⁵ декларує, що міжнародні договори в сукупності з Конституцією та законодавством є верховним правом: *«Чинна Конституція та закони Сполучених Штатів, які приймаються на її виконання, рівно як і всі договори, укладені від імені Сполучених Штатів, становлять верховне право країни; і судді в кожному штаті зобов'язані дотримуватись такого права, щоб йому не заважало в Конституції чи законах будь-якого штату».*

Наведена норма ставить міжнародні договори вище не тільки законів Сполучених Штатів, але й Конституції. Крім того, судді, спираючись на міжнародні договори, мають можливість захистити права і свободи людини (бо в суддів є закон). Внутрішнє законодавство поставлене на «другий» щабель, бо в Конституції визнається пріоритет міжнародних договорів.

Цінність такої норми для судового захисту інформаційних прав і свобод особи вбачається в такому. З'явилась нова загроза правам та свободам людини і громадянина в галузі інформації, яку не відображено в чинному законодавстві Сполучених Штатів. Суд при захисті прав і свобод особи від нової загрози безпосередньо спирається на міжнародний договір, укладений Сполученими Штатами, в якому права і свободи людини від цієї загрози захищені конкретними статтями. Результат застосування міжнародного договору: права та свободи людини і громадянина від нової інформаційної загрози захищаються миттєво і не потребують часу на розробку нового закону.

Польська Конституція⁶ випадки використання пріоритету міжнародного договору визначає двома статтями, кожна з яких орієнтує на можливість захисту інформаційних прав та свобод людини і громадянина. Перша з них визначено ст. 90: *«Польська Республіка може на основі міжнародного договору передати міжнародній організації чи міжнародному органу повноваження органу державної влади з деяких справ».*

На думку автора, такими повноваженнями може бути судовий захист від найновіших загроз правам і свободам людини в галузі інформації, якщо польське право не містить закону, який стоїть на захисті останніх.

Здійснення міжнародною організацією (з якою укладено договір) повноважень деякого органу державної влади із питань судового захисту інформаційних прав і свобод особи може реалізовуватись таким шляхом. Обрана міжнародна організація захищає порушені інформаційні права і свободи особи через Європейський суд з прав людини, спираючись на законодавство своєї країни. Оскільки роботу Європейського суду побудовано на принципі субсидіарності, згідно з яким головною роллю у захисті прав і свобод людини, визначених Конвенцією про захист прав людини та основних свобод (далі – Конвенція)⁷, покладено на національні судові органи, можна стверджувати, що в країнах Європейського Союзу порушені інформаційні права людини захищають в судах законодавством іншої країни Європейського Союзу (підкреслено нами). Для цього потрібно передати повноваження договором. Інформаційні права і свободи людини, прописані Конвенцією в статтях 8 та 10, спираючись на принцип субсидіарності, узгоджуються із зробленим висновком.

Подібно до процитованої польської норми, подібні норми містяться і в конституціях Словаччини⁸: *«Словацька Республіка може передати здійснення частини своїх прав міжнародним договором, який був ратифікований та оприлюднений в порядку, встановленому законом, чи на основі такої угоди Європейському товариству та Європейському Союзу ...»*; Німеччини⁹: *«З метою створення об'єднаної Європи ФРН бере участь в розвитку Європейського Союзу, який схильний до принципів демократії, правової, соціальної та федеративної держави, а також принципу субсидіарності, та забезпечує, по суті аналогічно чинному Основному закону, захист основних прав. Для цього Федерация може шляхом прийняття закону, що вимагає схвалення Бундесрату, передавати суверенні права ...»*; інших держав.

Інша польська норма (ст. 91) гарантує: *«1. Ратифікований міжнародний договір після його опублікування в «Журналі законів Польської Республіки» є частиною права країни і використовується безпосередньо, якщо його використання не поставлено в залежність від прийнятого закону.*

2. Міжнародний договір, ратифікований за попередньою згодою, відображений в законі, має пріоритет перед законом, якщо цей закон не узгоджується з договором.

3. Якщо це витікає з ратифікованого Польською Республікою договору, що визнає міжнародну організацію, встановлене нею право застосовується безпосередньо, маючи пріоритет у випадку суперечливості законів».

Хоча ч. 1 наведеної польської ст. 91 подібна до української ст. 91¹⁰, згідно з якою чинні міжнародні договори, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України, у ній не йдеться про безпосереднє їх використання. Не відображені в Конституції України й особливості пріоритету договорів (неузгодження із законом та суперечливість із законом). Другий абзац ст. 91¹¹ стверджує про суперечливість укладання міжнародних договорів Конституції України і можливість їх прийняття після внесення відповідних змін до Конституції України.

У зверненні до міжнародних судових установ чи організацій українська норма, відображена в четвертому абзаці ст. 55 Основного Закону України, стикається з труднощами. Зокрема, згадана вітчизняна норма дозволяє звертатись до міжнародних судових установ чи організацій, членом яких є Україна, тільки після використання всіх національних засобів правового захисту. А як використати всі національні засоби правового захисту, коли закон, який має захистити особу від найновіших інформаційних загроз ще не розроблено? Очевидна правова колізія, вирішення якої ми вважаємо можливим, коли у законодавство, яке захищає інформаційні права та свободи людини і громадянина, ввести пріоритет міжнародного договору або задекларувати: «У випадку, коли не існує вітчизняного закону, який захищає певні інформаційні права людини, міжнародний договір виконується безпосередньо» (наша правова пропозиція).

Подібне введення здійснено в Конституції Чехії¹²: «Ратифіковані та оприлюднені міжнародні договори щодо прав і основних свобод, зобов'язання з яких взяла на себе Чеська Республіка, є безпосередньо діючими та мають переваги над внутрішнім законодавством».

Пріоритетність міжнародних договорів над національними визнано в Словаччині і введено до Основного закону окремою нормою¹³: «Обов'язкові правові акти Європейського співтовариства та Європейського Союзу мають пріоритет в порівнянні із законами Словацької Республіки».

Конституція Федеративної Республіки Німеччини¹⁴ розглядає питання пріоритету міжнародних договорів більш далекоглядно. Її ст. 25 гарантує: «Загальновизнані норми міжнародного права є складовою частиною федерального права. Вони мають пріоритет перед законами і безпосередньо створюють права та обов'язки для осіб, що проживають на території Федерації». Цінним у наведеній нормі, на нашу думку, є те, що самим фактом підписання міжнародних договорів визнається створення нових прав (підкреслено автором) та обов'язків (не порушувати нові права). В контексті захисту інформаційних прав і свобод особи далекоглядність наведеної норми очевидна в такому: нова інформаційна загроза ще не відома, але припускається, що вона порушить права людини, які ще не описано в законі.

Більш узагальнюючою нормою про пріоритет міжнародних договорів є абзац 1 статті 10 Конституції Італії¹⁵: «Правопорядок Італії узгоджується із загальновизнаними нормами міжнародного права». Практично всі країни, що входять до складу Європейського Союзу, визнають пріоритет міжнародного права, тому зроблений Італією наголос на загальновизнаних нормах міжнародного права означає визнання пріоритету міжнародних договорів у тому числі.

Французька Конституція¹⁶, дотримуючись історичної незмінності, визнає міжнародні договори спеціальним законом, а тому в ст. 53 обмежується загальним підходом до визнання міжнародних договорів: «Мирні договори, торгові договори, договори чи погодження, які відносяться до міжнародної організації, договори, що забезпечують державні фінанси, договори, що змінюють ситуацію законодавчого характеру, які відносяться до стану особи ... можуть бути ратифіковані чи схвалені на основі закону».

Пріоритет міжнародних договорів очевидний в конституційній нормі австрійської¹⁷ ст. 9: «1. Загальновизнані норми міжнародного права діють в якості складової частини федерального права».

2. На основі закону чи державного договору, схваленого згідно зі статтею 50, абзацем 1 (за умови схвалення Національною радою – уточнено автором), окремі суверенні права Федерації можуть бути передані міждержавним організаціям та їх органам ...».

У результаті аналізу конституційних норм кількох західних країн встановлено: 1. США та країни Європейського Союзу визнають пріоритет міжнародних договорів; 2. Пріоритет міжнародних договорів може успішно використовуватись для судового захисту інформаційних прав та свобод людини і громадянина, особливо від нових інформаційних загроз, стосовно яких законодавство ще не розроблено; 3. Країни Європейського Союзу можуть відстоювати порушені права та свободи людини і громадянина в суді через посередництво міжнародних організацій і за допомогою законодавства країни, в якій розташовано організацію, з якою підписано міжнародний договір (в тому числі і в інформаційній сфері); 4. Потребує введення до законодавства України про захист інформаційних прав та свобод людини і громадянина норма про пріоритет міжнародного права та його безпосереднє використання (хоча б для захисту прав людини від нових інформаційних загроз).

На подальше дослідження залишаємо формулювання законодавчої норми про пріоритет міжнародних договорів і визначення законодавства, до якого ця норма може бути включена з метою захисту інформаційних прав та свобод людини і громадянина від нових інформаційних загроз.

¹ Конституція України [Текст]: Основний закон: із змінами, внесеними згідно із Законом № 2222-IV від 8 груд. 2004 р. – Харків: ФОП Співак Т. К., 2009. – 48 с. – Ст. 55.

² Там само. – Ст. 129.

³ Там само. – Ст. 85.

⁴ Україна. Закон. Про регламент Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1861-17. – Ст. 102.

⁵ The Constitution of the United States of America // The Declaration of Independence and the Constitution of the United States of America. – Lexington: Founding Fathers : Published by SoHo Books. – KY 07 August 2010. – 91 p. – Ст. VI.

⁶ KONSTYTUCJA RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ (z dnia 2 kwietnia 1997 r.). – Jydź. – Wydawca: Oficyna Wydawnicza-Reklamowa SAGALARA. – 2010 r. – 64 s.

⁷ Конвенція про захист прав людини та основних свобод з поправками, внесеними відповідно до положень Протоколу 11 з Протоколами 1, 4, 6, 7, 12 і 13. – Страсбург: Секретаріат Європейського Суду з Прав Людини, вересень 2003 р. – 35 с.

⁸ ÚSTAVA SLOVENSKEJ REPUBLIKY // ÚSTAVA SLOVENSKEJ REPUBLIKY. ZÁKON O POUŽÍVANÍ ŠTÁTNYCH SYMBOLOV. LISTINA ZÁKLADNÝCH PRÁV A SLOBÔD. ZÁKON O VOL' BÁCH. – Vydáva Poradca, s.r.o. Dané do tlače 22.4.2006. – Tlač Kasico a.s. Bratislava. – s. 3–44.

⁹ Bundesrepublik Deutschland. Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland. Herausgeber: Bundeszentrale für politische Bildung, Bonn. Umschlag : Norbert Josef Rse. Satz: Medianhaus Fraitsheim AG, Bonn, Berlin. Druck: Chaussen & Bosse, Leck. – 2004. – 96 p.

¹⁰ Конституція України [Текст]: Основний закон: із змінами, внесеними згідно із Законом № 2222-IV від 8 груд. 2004 р. – Харків: ФОП Співак Т. К., 2009. – 48 с. – Ст. 55.

¹¹ Там само.

¹² ÚSTAVA ČESKÉ REPUBLIKY. LISTINA ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD. PARLAMENT, MINISTERSTVA, OMBUDSMAN. ANTIDISKRIMINAČNÍ ZÁKON podle stavu k 11.9.2009. – Ostrava-Hrabůvka: sagit.- 2009. – 201 s.

¹³ ÚSTAVA SLOVENSKEJ REPUBLIKY // ÚSTAVA SLOVENSKEJ REPUBLIKY. ZÁKON O POUŽÍVANÍ ŠTÁTNYCH SYMBOLOV. LISTINA ZÁKLADNÝCH PRÁV A SLOBÔD. ZÁKON O VOL' BÁCH. – Vydáva Poradca, s.r.o. Dané do tlače 22.4.2006. – Tlač Kasico a.s. Bratislava. – s. 3–44.

¹⁴ Bundesrepublik Deutschland. Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland. Herausgeber: Bundeszentrale für politische Bildung, Bonn. Umschlag : Norbert Josef Rse. Satz: Medianhaus Fraitsheim AG, Bonn, Berlin. Druck: Chaussen & Bosse, Leck. – 2004. – 96 p. – Ст. 23. п. 1.

¹⁵ La Costituzione Della Repubblica Italiana (1 gennaio 1948). Un classico giuridico. Finito d'I stampore nel settembre 2008 presso il Nuovo Istituto drArti Grafiche-Bergamo. Printed in Itale. – (Lettura ds Ernesto Bettinelli).

¹⁶ Constitution française du 4 octobre 1958 après la révision de juillet 2008. Impression: Journaux officiels Imprimé en France. Dépôt legal : 4 trimestre 2008. – 56 p. – (La documentation Française).

¹⁷ Die österreichische Bundesverfassung. Bundes-Verfassungsgesetz in der gegenwärtigen Fassung mit wichtigen Nebenverfassungsgesetzein herausgegeben von DDr. Christoph Crabenwarter, Dr. Brigitte Ohms. – Wien: Manzsche Verlags- and Universitätsbuchhandlung. – 2008. – 528 p.

Резюме

У статті проаналізовано можливості міжнародних договорів у контексті судового захисту інформаційних прав і свобод особи.

Ключові слова: судовий захист, інформаційні права і свободи особи, пріоритет міжнародних договорів.

Резюме

В статье анализируются возможности международных договоров в контексте судебной защиты информационных прав и свобод личности.

Ключевые слова: судебная защита, информационные права и свободы личности, приоритет международных договоров.

Резюме

Facilities of international treaties in the context of the court protection as to the information rights and freedoms of people are scrutinized in the article.

Key words: court protection, information human rights and freedoms, priority of international treaties.

Отримано 3.11.2010

Д. В. ШКРЕБЕЦЬ

Дмитро Васильович Шкребець, аспірант Київського національного університету імені Тараса Шевченка

СУДОВЕ ДОКАЗУВАННЯ

Виконання завдань цивільного судочинства залежить від встановлення судом у справі об'єктивної істини та правильного застосування норм матеріального і процесуального права. Завданнями цивільного судочинства є справедливий, неупереджений та своєчасний розгляд і вирішення цивільних справ з метою захисту порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб, інтересів держави. На суд покладено обов'язок, зберігаючи об'єктивність і неупередженість, створювати необхідні умови для всебічного і повного дослідження обставин справи.

Така діяльність відбувається в процесі судового розгляду справи в результаті здійснення судом і особами, які беруть участь у справі, доказування і пізнання в установленому цивільному процесуальному поряд-